

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АЕРОКОСМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«Харківський авіаційний інститут»**

ШТАНЦЕЛЬ СЕРГІЙ ЕДУАРДОВИЧ

УДК 351:336.6

**ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ
БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ**

Спеціальність 25.00.02 – механізми державного управління

РЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора наук з державного управління

Харків – 2026

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана здобувачем шляхом самостійної підготовки наукових досліджень до захисту.

Офіційні опоненти: доктор наук з державного управління, професор,
БЄЛАЙ Сергій Вікторович
Національна академія Національної гвардії України
начальник центру організації та координації наукової та
інноваційної діяльності

доктор наук з державного управління, професор,
ПОМАЗА-ПОНОМАРЕНКО Аліна Леонідівна,
Національний університет цивільного захисту України,
завідувач науково-дослідної лабораторії з дослідження
проблем управління у сфері цивільного захисту
навчально-наукового інституту цивільного захисту;

доктор наук з державного управління, професор,
КОВАЛЬЧУК Вероніка Геннадіївна
Національний аерокосмічний університет «Харківський
авіаційний інститут», професор кафедри економіки та
публічного управління

Захист відбудеться «25» вересня 2026 р. об 11.00 годині на засіданні Спеціалізованої Вченої ради Д 64.062.09 Національного аерокосмічного університету «Харківський авіаційний інститут» за адресою: 61070, м. Харків, вул. Вадима Манька 17.

З дисертацією можна ознайомитись в науково-технічній бібліотеці Національного аерокосмічного університету «Харківський авіаційний інститут» за адресою: 61070, м. Харків, вул. Вадима Манька 17.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Надія КАРПЕКО

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Забезпечення фінансової безпеки держави в період воєнної агресії, макроекономічної нестабільності, зростання боргового навантаження та структурних трансформацій фінансової системи становить пріоритетний вектор сучасної державної політики. Фінансова безпека відображає спроможність держави підтримувати стійкість бюджетної, банківської, валютної та податкової підсистем, гарантувати виконання соціальних і економічних функцій та протидіяти внутрішнім і зовнішнім загрозам. Повномасштабна війна, поглиблення дисбалансів державних фінансів, висока залежність від зовнішнього фінансування та нестійкість макрофінансового середовища обумовлюють потребу у розробці принципово нових підходів до публічного управління фінансовою безпекою України.

Висока турбулентність фінансової системи обумовлює необхідність удосконалення механізмів публічного управління у сфері фінансової безпеки. Наявні інституційні обмеження, зокрема розрізненість нормативно-правового регулювання, недостатня взаємодія між органами публічної влади, обмежені можливості фінансового моніторингу, низький рівень цифровізації управлінських процесів та відсутність уніфікованої аналітичної платформи для оцінювання ризиків, знижують ефективність реалізації державної політики. Подолання цих бар'єрів вимагає створення цілісної системи публічного управління, яка забезпечить адаптивність фінансових інститутів до кризових викликів та підтримуватиме макроекономічну стійкість як у воєнний, так і у повоєнний період.

Проблематика фінансової безпеки держави та інструментів її забезпечення посідає чільне місце у науковій літературі. Теоретико-методологічні засади дослідження розкривають у своїх працях Л.В. Антонова, О.А. Борисенко, А.І. Бондаренко, Н.В. Дацій, А.О. Дегтяр, Д.О. Грицишин, С.В. Майстро, А.Ю. Ковальчук, В.Г. Ковальчук, В.В. Сиченко, Л.В. Івашова, А.Л. Помаза-Пономаренко, І.П. Приходько, О.Л. Тихоненко, В.О. Шведун та інші дослідники.

Серед зарубіжних науковців значний внесок у розвиток концепцій макрофінансової стабільності та фінансової безпеки зробили L. Wansleben, W. Allen, G. Wood, D. Detzer, N. Dodig, P. Werthers, L. Guo, F. Lee, J. Wei.

Питання публічного управління фінансовою безпекою в умовах воєнного стану аналізують З. М. Бурик, Л. О. Будник, М. І. Карпа, В. М. Пасічник, О.В. Федорчак, Л. Д. Тулуш, Л. Лісецька, М. І. Коваль. Автори наголошують на необхідності адаптації управлінських механізмів до кризових безпекових викликів. Попри значний науковий доробок, залишаються недостатньо вивченими інтегровані моделі публічного управління у сфері фінансової безпеки, методологія комплексного оцінювання фінансових ризиків, організаційні механізми координації суб'єктів управління, а також

інструментарій стратегічного регулювання фінансовою стійкістю держави.

Необхідність теоретичного осмислення, методологічного обґрунтування та практичної реалізації зазначених напрямів обумовлює актуальність дисертаційного дослідження. Сформульовані проблеми визначають наукову новизну роботи, її прикладний характер, мету, завдання, а також предмет і об'єкт дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано у відповідності до науково-дослідної діяльності: Наукової установи «Науково-дослідний центр сталого розвитку» під час виконання наукової теми «Оптимізація системи державного управління в умовах євроінтеграції», при розробленні пропозицій щодо забезпечення фінансової безпеки держави в умовах війни та удосконалення діяльності органів влади у сфері формування фінансової безпеки України (ДР № 0124U002651), Громадської наукової організації «Міжнародний центр з розвитку науки і технологій» під час виконання наукової теми «Європейські стандарти державного сервісу та їх впровадження в державну службу України», в частині адаптації європейського досвіду забезпечення фінансової безпеки та фінансової дисципліни в діяльності органів публічної влади (ДР № 0118U0100221).

Мета і завдання дослідження. Мета дисертаційного дослідження полягає в обґрунтуванні комплексу концептуальних положень та формування практичних рекомендацій щодо удосконалення публічного управління фінансової безпеки.

Відповідно до мети поставлено такі завдання:

- систематизувати підходи до дослідження сутності фінансової безпеки та її забезпечення та розкрити роль держави у забезпеченні фінансової безпеки;
- вивчити і проаналізувати функціонал складових публічного управління забезпечення фінансової безпеки держави;
- розробити методику оцінювання ефективності та результативності публічне управління у сфері забезпечення фінансової безпеки в Україні;
- обґрунтувати організаційно-управлінський механізм публічного управління забезпечення фінансової безпеки держави;
- узагальнити позитивну європейську практику публічного управління забезпечення фінансової безпеки держави та можливості її застосування в Україні;
- оцінити рівень та дослідити стан фінансової безпеки в Україні упродовж незалежності та виявити основні чинники впливу на нього;
- дослідити рівень ефективності та результативності публічного управління забезпечення фінансової безпеки в Україні;
- запропонувати авторську стратегію та моделі публічного управління забезпечення фінансової безпеки в Україні;
- розробити комплексні моделі інтегрованого управління забезпечення

фінансової безпеки в Україні;

– обґрунтувати інструментарій публічного управління у сфері забезпечення фінансової безпеки в Україні на макро, мікро та мезо-рівнях.

Об'єкт дослідження – забезпечення фінансової безпеки держави.

Предмет дослідження – публічне управління у сфері забезпечення фінансової безпеки в Україні

Методи дослідження. Теоретичну основу дисертаційного дослідження становлять праці українських і зарубіжних учених у сфері публічного управління, державного регулювання, фінансової безпеки та управління фінансовими ризиками, законодавчі й нормативно-правові акти України, стратегічні документи органів державної влади, міжнародні стандарти та рекомендації щодо забезпечення фінансової безпеки держави.

У процесі дослідження, відповідно до поставлених завдань, використано комплекс загальнонаукових, спеціальних і прикладних методів. Методи аналізу, синтезу, наукової абстракції, узагальнення та систематизації застосовано при формуванні понятійно-категоріального апарату дослідження, уточненні сутності фінансової безпеки держави, механізмів публічного управління та індикаторів фінансової безпеки (розділ 1). Системний, комплексний і концептуальний аналіз використано при дослідженні фінансової безпеки як багаторівневої системи, визначенні взаємозв'язків між її складовими та обґрунтуванні концепції підвищення фінансової стійкості держави (розділи 1, 2).

Структурно-функціональний метод застосовано при побудові моделі механізмів публічного управління фінансовою безпекою, визначенні функцій суб'єктів управління та розробленні організаційно-управлінської архітектури системи фінансової безпеки (розділи 2, 5). Історичний метод використано для аналізу еволюції механізмів забезпечення фінансової безпеки держави та трансформації підходів до державного регулювання фінансової сфери (розділи 1, 3). Порівняльний аналіз, логічне узагальнення та групування використано при дослідженні європейського досвіду публічного управління забезпеченням фінансової безпеки та визначенні можливостей його адаптації в Україні (розділи 2, 3).

Статистичні, економіко-математичні та аналітичні методи, зокрема ранжування, нормування, групування даних, аналіз абсолютних, середніх і відносних величин, побудова інтегральних індикаторів, застосовано при оцінюванні рівня фінансової безпеки України, визначенні критичних факторів впливу та оцінюванні результативності механізмів публічного управління (розділ 4). Методи експертних оцінок, контент-аналізу та формально-логічного аналізу використано при дослідженні нормативно-правового забезпечення фінансової безпеки, виявленні регуляторних прогалин і розробленні пропозицій щодо удосконалення державної політики у цій сфері (розділи 3, 5).

Інформаційно-фактологічною базою дослідження слугували Конституція

України, закони України, укази Президента України, нормативні акти Кабінету Міністрів України, аналітичні матеріали Міністерства фінансів України, Національного банку України, Рахункової палати, Державної служби статистики України, міжнародних фінансових організацій, Світового банку, Міжнародного валютного фонду, Європейського Союзу, а також результати вітчизняних і зарубіжних наукових досліджень з питань публічного управління та забезпечення фінансової безпеки держави.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розв'язанні актуальної наукової проблеми формування теоретико-методологічних засад, удосконалення методичного інструментарію та розроблення науково-практичних рекомендацій щодо розвитку публічного управління у сфері забезпечення фінансової безпеки України в умовах воєнних, макроекономічних та інституційних трансформацій.

Вперше:

- обґрунтовано напрями формування і реалізації публічного управління забезпеченням фінансової безпеки держави, який, на відміну від наявних наукових підходів, ґрунтується на виділенні чотирьох взаємопов'язаних складових: I системної, II інституційної, III суб'єктної та IV об'єктної, що у сукупності формують цілісну архітектуру управлінського впливу, та забезпечує узгодження стратегічних і операційних цілей фінансової безпеки держави, передбачає чітку ідентифікацію суб'єктів публічного управління, відповідальних за виявлення, запобігання та нейтралізацію загроз на макро-, мезо- та мікрорівнях, а також інтегрує інституційні, правові, організаційні та інформаційно-аналітичні умови функціонування системи;

- окреслено стратегію публічного управління забезпеченням фінансової безпеки держави, яка, на відміну від існуючих, побудовано на рівневому форматі взаємодії інститутів публічної влади та чіткому нормативно-правовому закріпленні процесів функціонування органів державної влади, державних інституцій, процедур і інструментів, спрямованих на підтримання стабільності фінансової системи та протидію багаторівневим загрозам, де концептуально розмежовано та інтегровано правову, інституційну та інструментальну складові механізму, для яких визначено зміст, функціональне наповнення, логіку взаємодії та роль у досягненні цільових параметрів фінансової безпеки держави;

- розроблено методику оцінювання ефективності та результативності публічного управління у сфері забезпечення фінансової безпеки України, яка, на відміну від існуючих, базується на поєднанні інтегральних показників фінансової безпеки держави; системи ключових індикаторів діяльності суб'єктів управління; порогових значень параметрів фінансової стійкості; алгоритму комплексної оцінки, що забезпечує розмежування внеску окремих механізмів і суб'єктів управління у формування кінцевого результату, та забезпечення багаторівневого оцінювання від окремої інституції до всієї системи публічного

управління з одночасним урахуванням інституційної спроможності, якості нормативно-правового регулювання та узгодженості управлінських рішень, що створює науково обґрунтоване підґрунтя для корекції публічної політики у сфері фінансової безпеки держави;

удосконалено:

– методичний підхід до функціонального аналізу складових публічного управління забезпеченням фінансової безпеки держави, який, на відміну від наявних видів аналізу, базується на застосуванні матричного розподілу функцій, повноважень і відповідальності між ключовими суб'єктами публічного управління, зокрема центральними органами виконавчої влади, фінансовими регуляторами, органами контролю, аудиту, аналітичного та наглядового моніторингу, де ідентифікуються дублюючі та паралельні управлінські процеси у сфері фінансової безпеки, виявляються зони невизначеної управлінської відповідальності за відсутності чіткої прив'язки до суб'єктів або механізмів реагування. Забезпечено визначення дисбалансів і розривів у координаційних механізмах між інституціями різних рівнів у напрямі підвищення чіткості, узгодженості та логічної впорядкованості функціонування системи забезпечення фінансової безпеки;

– модель публічного управління секторальною фінансовою безпекою держави, яка, на відміну від існуючих, удосконалена шляхом формування організаційно-функціональної конструкції координаційного центру управління фінансовими ризиками та оптимізації внутрішньо- і міжвідомчих взаємозв'язків між суб'єктами системи, що передбачає регламентовані процедури прийняття управлінських рішень з чітким розмежуванням відповідальності та етапів їх узгодження, функціонування блоків оперативної інформаційної взаємодії для безперервного обміну релевантними даними між секторальними інституціями;

– науково-методологічний підхід до здійснення прогностичної оцінки рівня фінансової безпеки України, який, на відміну від існуючих підходів, ґрунтується на застосуванні інтегрального індексу з агрегуванням результатів статистичного, індексного та сценарного аналізу та формуванні єдиної методичної конструкції оцінювання, через систему порогових індикаторів фінансової стійкості та їх вагового наповнення з урахуванням домінантних внутрішніх і зовнішніх факторів впливу;

– систему оцінювання ефективності та результативності публічного управління забезпеченням фінансової безпеки в Україні, яка, на відміну від вузькоіндикативних підходів, базується на концептуальному поєднанні кількісних, якісних та інституційних показників та включає формування інтегрованої групи ключових індикаторів фінансової безпеки з урахуванням їх вагового впливу на різні підсистеми;

набули подальшого розвитку:

– категоріально-понятійний апарат теорії державного управління у частині ключових дефініцій "фінансова безпека держави", "забезпечення

фінансової безпеки держави", "публічне управління у сфері забезпечення фінансової безпеки", "механізм публічного управління у сфері забезпечення фінансової безпеки держави" шляхом систематизації та критичного переосмислення наявних наукових підходів до їх тлумачення, уточнення змістових характеристик і логіко-структурної побудови зазначених категорій;

– підходи до узагальнення та структуризації нормативно-правової бази і європейської практики у сфері публічного управління забезпеченням фінансової безпеки, які, на відміну від наявних оглядових досліджень, доповнено методичним обґрунтуванням поетапного алгоритму імплементації норм Європейського Союзу в українське інституційне середовище, а також такі складові: 1) процедура ідентифікації релевантних регуляторних, наглядових та координаційних практик ЄС; 2) формування дорожніх карт імплементації з урахуванням безпекових викликів, інституційних обмежень і специфіки функціонування фінансового сектору України;

– інструментарій публічного управління у сфері забезпечення фінансової безпеки держави шляхом розроблення розгорнутої типології регуляторних, фіскальних, монетарних, наглядових, інституційних, інформаційно-аналітичних та комунікаційних інструментів із визначенням їх змісту, умов застосування, обмежень та очікуваних результатів для різних груп стейкхолдерів, та на відміну від наявних класифікацій, запропонований інструментарій забезпечує формування адаптивних, адресних і гнучких комбінацій засобів управлінського впливу відповідно до змін безпекового середовища, що підвищує ефективність державних рішень і сприяє зміцненню стійкості фінансової системи в умовах зростання внутрішніх та зовнішніх ризиків.

Практичне значення одержаних результатів. Основні положення та висновки дисертаційного дослідження доведено до конкретних рекомендацій, моделей і механізмів, які можуть бути використані у практичній діяльності органів державної влади, органів публічного управління, фінансових регуляторів та державних фінансових установ під час формування і реалізації державної політики у сфері забезпечення фінансової безпеки України.

Практична цінність наукових результатів підтверджена впровадженням на рівні АТ «АНТОНОВ» у процесі аналізу стану та динаміки фінансової безпеки підприємства та урахування чинників впливу на фінансову систему України (Довідка про впровадження від 28.03.2025 № 500/034-25).

У діяльності Громадської наукової організації «Фінансово-економічна наукова рада» результати дослідження використано під час розроблення нової методики аналізу фінансової безпеки у регіональному вимірі (Довідка про впровадження від 07.05.2025 № 070525-763-256.).

У практичній діяльності ТОВ «БДО» в межах аналітичної, консультаційної та експертної роботи компанії, пов'язаної з оцінюванням фінансовою стійкістю, управлінням ризиками та підготовкою рекомендацій для різних секторів економіки (Довідка про впровадження б/н).

Особистий внесок здобувача полягає у самостійному формуванні концептуальних положень, теоретичних напрацювань, наукових висновків і результатів дослідження, які становлять оригінальний науковий доробок автора. Дисертаційне дослідження виконано повністю самостійно, а отримані результати мають наукову новизну та практичну спрямованість. Сформульовані у роботі пропозиції і рекомендації логічно інтегровані у структуру дисертації та базуються на результатах власних теоретичних і прикладних досліджень.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження висвітлені на таких конференціях: Наукове забезпечення державного управління та фінансової безпеки в умовах глобальних викликів: міжнародна науково-практична конференція (м. Київ, 22 березня 2024 р.), тема доповіді: «Трансформація механізмів державного управління фінансовою безпекою в умовах воєнних загроз»; Public Governance and Financial Stability in the European Integration Context: International Scientific Forum (Vilnius, Lithuania, 11–12 квітня 2024 р.), тема доповіді: «Institutional Adaptation of Public Financial Security Mechanisms During Crises»; Фінансова стійкість держави: ризики, виклики, перспективи розвитку: всеукраїнська науково-практична конференція (м. Львів, 26 квітня 2024 р.), тема доповіді: «Інструменти забезпечення фінансової безпеки: порівняльний аналіз моделей»; Modern Challenges of Public Administration and Economic Security: міжнародна наукова конференція (Prague, Czech Republic, 10–11 травня 2024 р.), тема доповіді: «Public Administration Tools for Enhancing State Financial Security»; Публічне управління та безпекова політика: сучасні рішення в умовах війни: науково-практична конференція (м. Дніпро, 31 травня 2024 р.), тема доповіді: «Адаптивні моделі державного управління фінансовою безпекою під час воєнного стану»; State Financial Risk Management and Post-War Recovery: International Academic Symposium (Berlin, Germany, 21 червня 2024 р.), тема доповіді: «Strategic Priorities for Restoring Financial Stability in Post-War Ukraine»; Інституційний розвиток системи фінансової безпеки України: всеукраїнська науково-практична конференція (м. Харків, 4 жовтня 2024 р.), тема доповіді: «Система індикаторів оцінювання фінансової безпеки: методичні підходи»; Public Policy, Economic Security and Digital Transformation: 6th International Scientific Conference (Oslo, Norway, 8–11 жовтня 2024 р.), тема доповіді: «Digital Tools for Monitoring Financial Security in Public Administration».

Публікації. Публікації. Основні положення та результати дисертаційного дослідження опубліковано у 29 наукових працях загальним обсягом 22,4 обл.-вид. арк. (19,56 обл.-вид. арк. належить автору), зокрема: 4 статтях у наукових виданнях, проіндексованих у міжнародній науково-метричній базі Scopus, 17 статтях у вітчизняних наукових фахових виданнях категорії Б та 8 тезах доповідей і матеріалах міжнародних науково-практичних конференцій.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота містить анотацію, вступну частину, п'ять розділів, висновки, перелік використаної літератури (459 найменувань) та додатки. Повний обсяг дисертації сягає 475 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «Теоретико - методологічні засади забезпечення фінансової безпеки держави» систематизовані теоретико-методологічні підходи до забезпечення фінансової безпеки держави, узагальнено концепції функціонування фінансової системи та сформовано комплексний підхід до трактування фінансової безпеки як багаторівневої системи державного регулювання. Дослідження охоплює ресурсно-фінансову, інституційну, системну, факторну, статистичну та індикативну концепції фінансової безпеки держави. Встановлено, що фінансова безпека визначається рівнем захищеності національних фінансових інтересів, стійкістю фінансової системи та здатністю держави підтримувати макрофінансову стабільність за умов зовнішніх і внутрішніх дестабілізаційних впливів.

У процесі дослідження ресурсно-фінансової концепції фінансової безпеки визначено, що фінансова безпека держави охоплює бюджетну, податкову, валютну, інвестиційну, банківську та боргову складові. Їхня взаємозалежність формує фінансову стійкість держави та визначає рівень фінансового суверенітету країни. Дослідження показало, що дисбаланс фінансових потоків, дефіцит державного бюджету, нестабільність валютного ринку, високий рівень державної заборгованості та недостатня ефективність грошово-кредитного регулювання формують системні фінансові ризики. Уточнено зміст поняття фінансової безпеки через поєднання категорій фінансової незалежності, фінансової стабільності, захищеності державних фінансів та здатності держави підтримувати рівноважне функціонування фінансової системи.

В межах інституційного підходу досліджено структуру інституційного забезпечення фінансової безпеки держави. Встановлено, що ефективність фінансової політики визначається рівнем узгодженості діяльності державних інститутів, стабільністю нормативно-правового середовища та щільністю міжінституційних взаємозв'язків. Систематизовано функції інституційного середовища, серед яких регулятивна, стабілізаційна, інформаційна, контрольна та координаційна. Дослідження показало, що нестача ефективних формальних інститутів сприяє поширенню неформальних механізмів фінансового регулювання, які послаблюють фінансову стійкість держави та підвищують рівень фінансових ризиків. Особливу увагу приділено взаємодії державних фінансових органів, системі гарантування фінансової стабільності та механізмам державного фінансового контролю.

Під час дослідження системної концепції фінансової безпеки обґрунтовано, що фінансова система держави функціонує як складна динамічна структура, чутлива до кризових коливань, фінансових шоків та макроекономічних дисбалансів. Фінансову стабільність визначено як безперервний процес підтримання рівноважного функціонування фінансової системи за умов впливу внутрішніх і зовнішніх загроз. Точніше кажучи, фінансова безпека розглядається не як статичний стан рівноваги, а як здатність

фінансової системи адаптуватися до кризових змін без втрати функціональної стійкості. Встановлено, що найбільш уразливими елементами фінансової системи виступають валютний сектор, банківська система та державні фінанси. Дослідження показало, що фінансові кризи характеризуються високою швидкістю поширення між окремими сегментами фінансової системи, формуючи мультиплікативний ефект дестабілізації економіки.

У межах системного підходу досліджено структуру національної фінансової безпеки, яка включає фінансову безпеку населення, суб'єктів господарювання, державних фінансів та фінансову стабільність держави. Визначено, що фінансова нестабільність формується під впливом фінансових шоків, криз ліквідності, інфляційних процесів та накопичених структурних дисбалансів. Окрему увагу приділено поняттям фінансового шоку, фінансового стресу та системного ризику, які визначають механізми поширення кризових процесів у фінансовій системі держави. Саме системний характер фінансових ризиків ускладнює процес державного регулювання фінансової безпеки та потребує використання інтегрованих механізмів державного управління.

У процесі дослідження визначено основні чинники дестабілізації фінансової системи держави. До них віднесено бюджетний дефіцит, державний борг, валютну нестабільність, інфляційні коливання, тінізацію економіки, нестабільність банківського сектору та недостатній рівень інвестиційної активності. Встановлено взаємозалежність між рівнем фінансової незалежності держави, станом державних фінансів та ефективністю механізмів державного регулювання.

Концептуальні основи дослідження фінансової безпеки згідно з системним підходом викладені на рис 1. Дослідження показало, що накопичення фінансових дисбалансів формує передумови для переходу локальних кризових процесів у системну фінансову нестабільність. Але проблема в тому, що окремі фактори дестабілізації здатні одночасно виконувати стабілізаційну функцію. Це стосується, зокрема, державного боргу, який виступає інструментом підтримання бюджетної ліквідності та одночасно формує загрозу фінансовій незалежності держави.

Окрему увагу приділено просторовій моделі фінансово-економічної безпеки регіонів. Досліджено взаємозв'язок між фінансовою стійкістю регіональних економічних систем та рівнем загальнодержавної фінансової безпеки. Сформовано підхід до оцінювання регіональної фінансової безпеки через систему інтегральних показників бюджетної, інвестиційної, соціальної та фінансової стійкості територій. Встановлено, що просторові диспропорції соціально-економічного розвитку регіонів формують додаткові фінансові ризики для державної фінансової системи та посилюють нерівномірність фінансового забезпечення територій. Як уже зазначалося вище, але тепер у дещо іншому ракурсі, фінансова безпека формується не лише на рівні державних фінансів. Просторові дисбаланси розвитку регіонів також визначають рівень фінансової стійкості країни.

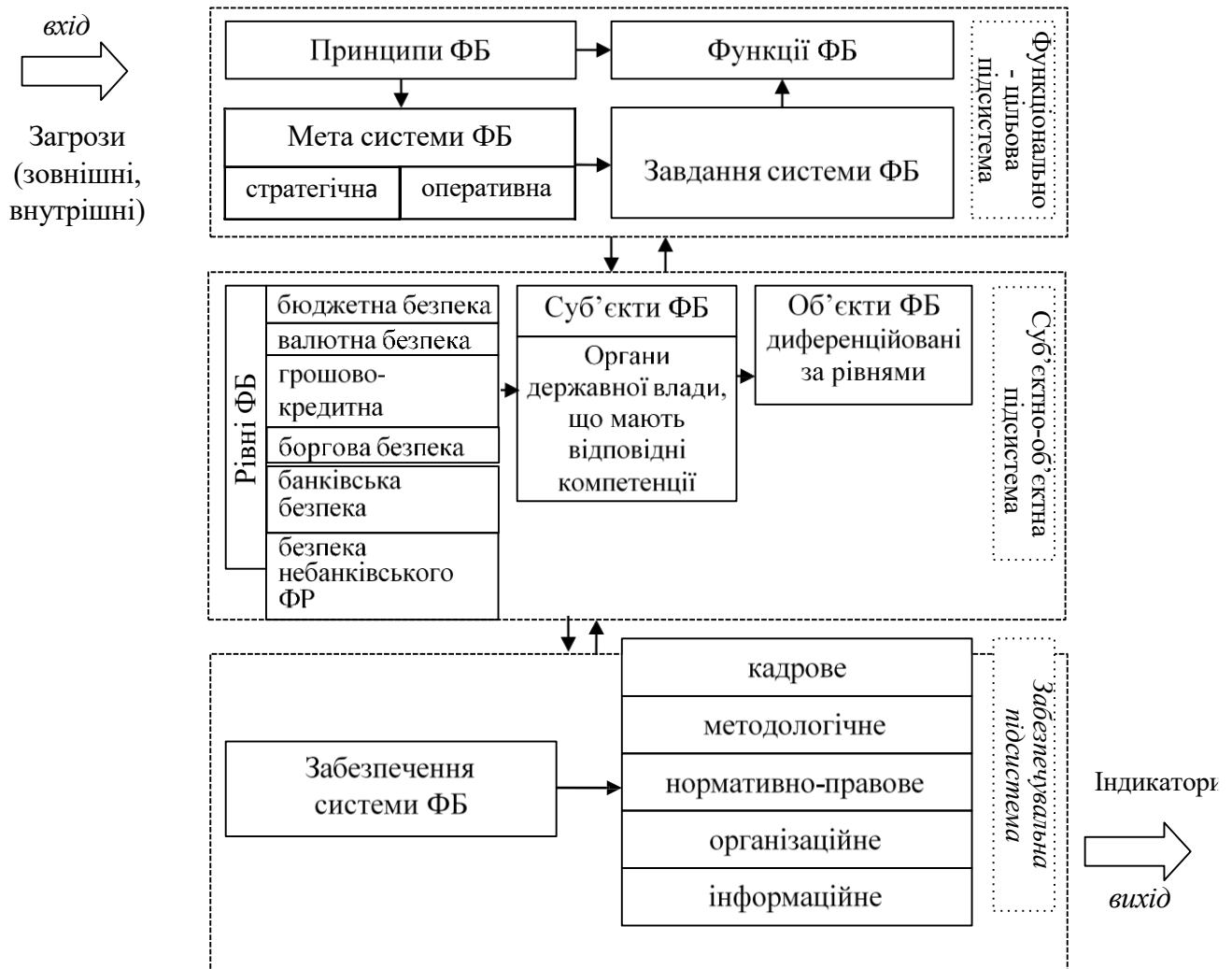

Рис. 1. Концептуальна модель впровадження системного підходу до формування фінансової безпеки держави

У межах статистичної концепції фінансової безпеки систематизовано підходи до оцінювання рівня фінансової стійкості держави через систему кількісних та якісних індикаторів. Встановлено, що ізольоване використання окремих макрофінансових показників не забезпечує об'єктивного оцінювання фінансової безпеки держави. Це пов'язано з високим рівнем взаємозалежності між бюджетними, валютними, банківськими та інвестиційними процесами. Сформовано комплексний підхід до статистичної оцінки фінансової безпеки держави, який охоплює аналіз бюджетної, боргової, валютної, банківської та інвестиційної складових фінансової системи. Дослідження показало, що оцінювання фінансової безпеки потребує поєднання кількісних параметрів, експертних оцінок та системи інтегральних індикаторів фінансової стабільності.

У процесі дослідження індикативної концепції фінансової безпеки розвиток отримав підхід до формування системи порогових індикаторів фінансової безпеки держави. До структури індикативної моделі включено макрофінансові, боргові, валютні, банківські, інвестиційні та монетарні показники. Встановлено, що перевищення критичних меж окремих індикаторів формує передумови для переходу фінансової системи у стан нестабільності та підвищує ймовірність виникнення системних кризових процесів.

У другому розділі **«Методологічні засади публічного управління у сфері забезпечення фінансової безпеки держави: теоретичні засади»** розвинуто теоретичні засади публічного управління у сфері забезпечення фінансової безпеки держави та сформовано цілісне бачення механізмів функціонування системи державного фінансового контролю. Проведений аналіз показав, що фінансова безпека держави формується як багаторівнева система взаємодії бюджетної, податкової, валютної, інвестиційної та банківської політики.

Дослідження еволюції фінансової безпеки України дало змогу встановити, що початковий етап формування державної фінансової політики у 1990-х роках супроводжувався високою інфляцією, кризою неплатежів, розбалансованістю бюджетної системи та відсутністю ефективних механізмів податкового регулювання. Введення національної валюти, створення Національного банку України та формування власної системи державного фінансового контролю стали базовими елементами стабілізації фінансової системи держави. Цей етап сформував передумови для подальшого інституційного розвитку фінансової безпеки України. Було обґрунтовано, що прийняття Концепції національної безпеки України 1997 року та Закону України «Про основи національної безпеки України» 2003 року забезпечило інтеграцію фінансової безпеки у систему державної безпекової політики. Фінансова стабільність почала розглядатися не як окремий напрям економічного регулювання, а як складова національної безпеки держави.

Дослідження процесів 2000-х років показало, що інтеграція України до міжнародних фінансових ринків супроводжувалася зростанням залежності від зовнішнього фінансування та підвищенням рівня зовнішньої заборгованості. Світова фінансова криза 2008-2009 років виявила структурну слабкість банківського сектору, нестійкість валютної системи та недостатній рівень державного контролю за фінансовими ризиками. У результаті сформувався підхід, за яким фінансова безпека почала розглядатися як системна функція державного управління, а не лише як складова економічної політики. Окремий напрям дослідження присвячено трансформації фінансової політики після 2014 року. Військові дії, девальвація гривні та зростання державного боргу спричинили перегляд підходів до управління фінансовою системою. Запровадження валютних обмежень, посилення банківського нагляду, бюджетної економії та реформування механізмів державного фінансового контролю сформували нову модель управління фінансовою безпекою держави.

Як видається, саме у цей період фінансова безпека остаточно перейшла у площину стратегічного публічного управління. На рис. 2. представлено механізм управління фінансовою безпекою держави.

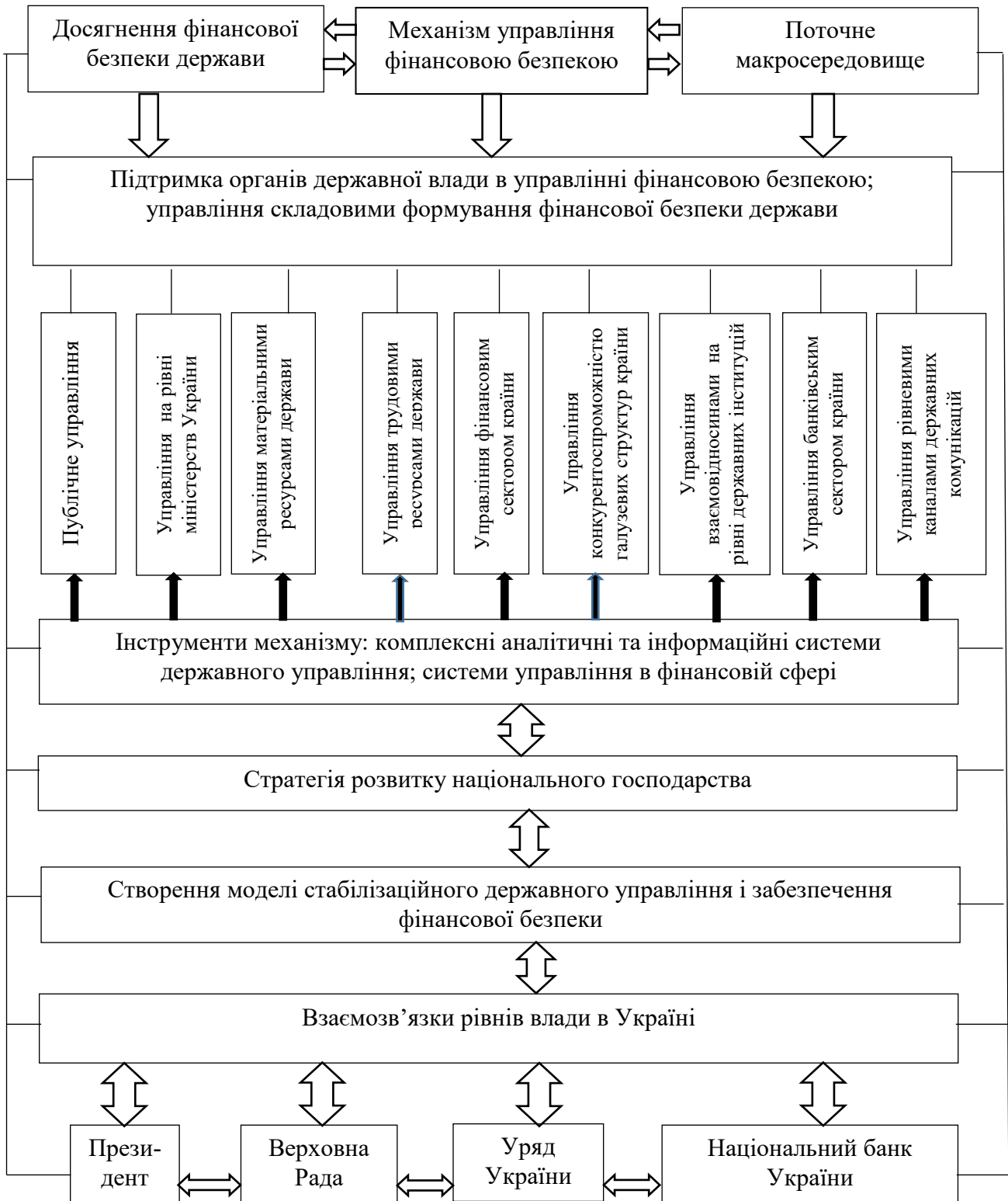

Рис. 2. Механізм забезпечення і управління фінансовою безпекою держави

Систематизовані функції державних органів у сфері забезпечення фінансової безпеки. До системи державного управління включено Кабінет Міністрів України, Міністерство фінансів України, Національний банк України, Державну аудиторську службу, Державну податкову службу та Державну службу фінансового моніторингу. Проведений аналіз показав, що існуюча система характеризується фрагментарністю управлінських рішень та недостатньою координацією між окремими фінансовими інституціями. Базова проблема полягає не у кількості контролюючих органів, а у відсутності єдиного інтегрованого механізму управління фінансовими ризиками.

Систематизація діяльності місцевих органів виконавчої влади вивила, що фінансова безпека держави формується також на регіональному рівні. Департаменти фінансів обласних військових адміністрацій, місцеві органи ДПС, казначейства та аудиторської служби забезпечують контроль бюджетних ресурсів, прогнозування фінансових потоків та моніторинг використання державних коштів. Саме регіональний рівень управління створює базові умови для підтримання бюджетної дисципліни та стабільності місцевих фінансів.

У дослідженні запропоновано класифікацію учасників фінансових відносин за напрямом впливу фінансових ризиків, відношенням до фінансової системи та функціями управління фінансовими загрозами. Виділено об'єкти та суб'єкти фінансових відносин, внутрішніх та зовнішніх учасників, а також органи, які приймають управлінські, нормативні та контрольні рішення. На нашу думку, перевага цього підходу полягає у переході від вузького розуміння фінансової безпеки до комплексної моделі взаємодії державних та недержавних фінансових інститутів.

Сформовано схему відповідності між складовими фінансової політики та елементами фінансової безпеки держави. Бюджетна політика співвіднесена з бюджетною безпекою, податкова політика з податковою безпекою, валютна політика з валютною безпекою, а кредитно-грошова політика з банківською та монетарною стабільністю. У результаті дослідження систематизовано внутрішні та зовнішні загрози фінансовій безпеці України. До зовнішніх загроз віднесено залежність від міжнародних фінансових ринків, дефіцит платіжного балансу та вплив світових фінансових криз. Внутрішні загрози охоплюють тінізацію економіки, нестабільність валютного ринку, високий рівень державного боргу, недостатню капіталізацію фінансової системи та недосконалість правового регулювання.

Були виділені три інтегральні підсистеми забезпечення фінансової безпеки України: правову, інституційну та інструментальну. Правова підсистема охоплює нормативно-законодавчі механізми регулювання фінансової системи. Інституційна підсистема включає державні органи контролю та управління фінансовими процесами. Інструментальна підсистема поєднує методи, механізми та способи управління фінансовими ресурсами держави.

Окреслені також інструменти макрорегулювання зниження рівня загроз фінансовій безпеці держави. Систематизовано фіскальні, монетарні, валютні, регуляторні та інституційні інструменти державного управління. Доведено, що реформування податкової системи, цифровізація фінансового моніторингу, підвищення прозорості державних фінансів та модернізація механізмів контролю створюють основу для підвищення стійкості фінансової системи держави.

У третьому розділі - **«Аналіз механізмів публічного управління у сфері забезпечення фінансової безпеки в Україні»** досліджено механізми публічного управління у сфері забезпечення фінансової безпеки України та виявлено особливості їх функціонування в умовах інституційної трансформації, воєнного стану та європейської інтеграції. Аналіз показав, що система управління фінансовою безпекою поступово переходить від фрагментарної моделі регулювання до інтегрованої системи координації державних інститутів, фінансових регуляторів та контрольних органів.

Дослідження організаційно-управлінського механізму показало, що фінансова безпека формується через взаємодію декількох рівнів управління: стратегічного, інституційного, контрольного та операційного. На стратегічному рівні відбувається визначення державної фінансової політики та координація діяльності регуляторів. Інституційний рівень охоплює функціонування Національного банку України, Міністерства фінансів, Бюро економічної безпеки, Рахункової палати, Державної служби фінансового моніторингу та інших суб'єктів управління. Операційний рівень пов'язаний із реалізацією фінансового контролю, валютного нагляду, бюджетного моніторингу та регулювання ринку фінансових послуг. Встановлено, що організаційна структура механізму публічного управління характеризується високим ступенем централізації. Основний обсяг регуляторних повноважень сконцентровано у Національному банку України та Міністерстві фінансів. Така модель забезпечує швидкість прийняття рішень у кризових умовах. Реформування системи публічного управління в Україні сприяло більш узгодженому та ефективному функціонуванню фінансового механізму керівного впливу на стан фінансової безпеки (рис. 3.).

Визначено, що механізми забезпечення фінансової безпеки мають багатокомпонентний характер. До їх структури включено нормативно-правовий, інституційний, інформаційний, організаційний, моніторинговий, контрольний та антикризовий механізми. Вони взаємодіють між собою через систему інформаційного обміну, регуляторних процедур та управлінських рішень. Як видається, саме недостатня узгодженість між цими компонентами тривалий час стримувала формування цілісної системи фінансової безпеки держави. Увага прикута до механізмів міжвідомчої координації. Дослідження показало, що після 2015 року між державними регуляторами посилюється інформаційна взаємодія. Так НБУ, Міністерство фінансів, НКЦПФР та інші органи почали формувати спільні підходи до оцінки ризиків фінансової

стабільності. Водночас механізм координації залишається переважно адміністративним.

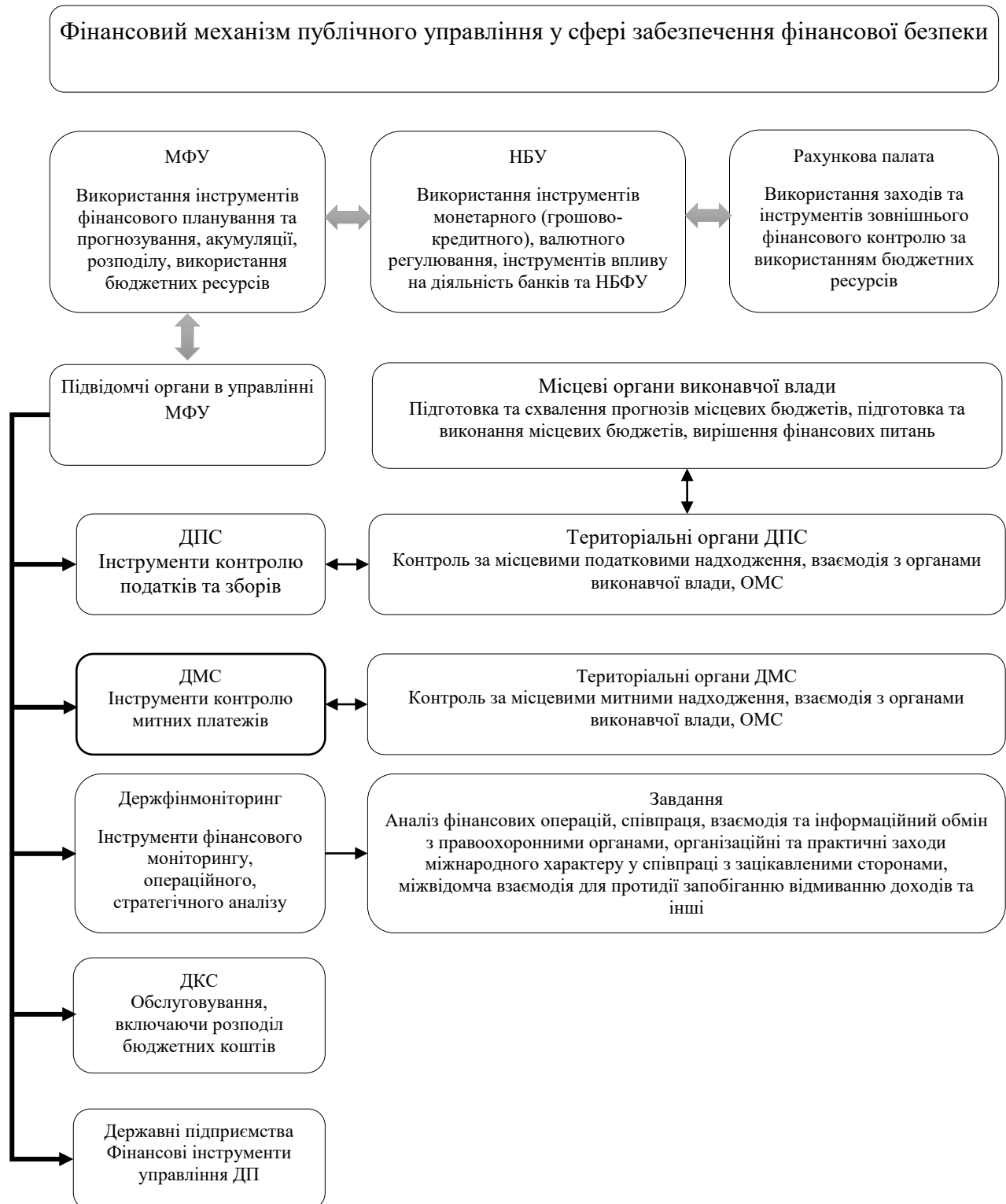

Рис. 3. Фінансовий механізм публічного управління у сфері забезпечення фінансової безпеки держави

Досліджено механізм фінансового моніторингу та протидії відмиванню доходів. Встановлено, що система фінансового моніторингу в Україні

поступово інтегрується до європейських стандартів фінансового контролю. У роботі обґрунтовано, що фінансова безпека держави залежить не лише від регуляторного впливу, а й від ефективності інструментів оперативного реагування на кризові явища. Це особливо проявилось після початку повномасштабного вторгнення росії у 2022 році. Державні інституції були змушені оперативно перебудовувати механізми валютного регулювання, банківського контролю та підтримки ліквідності фінансової системи.

Аналіз антикризових інструментів Національного банку України показав, що в умовах воєнного стану сформовано спеціальний режим функціонування банківської системи. Запроваджено валютні обмеження, обмеження на транскордонні платежі, контроль руху капіталу та механізми екстреного рефінансування банків. Такі інструменти були спрямовані на запобігання панічним настроям на валютному ринку та підтримку стабільності банківського сектору. Дослідження показало, що механізм рефінансування банків став одним із центральних елементів підтримки фінансової стійкості держави. На початку 2022 року обсяг екстреного рефінансування перевищував 160 млрд грн. Надалі, після стабілізації банківської системи, НБУ поступово скорочував масштаби антикризової підтримки.

У роботі проаналізовано інструменти валютного регулювання. Встановлено, що політика фіксованого валютного курсу, валютних лімітів та контролю за валютними операціями стала базовим механізмом стабілізації фінансової системи у кризовий період. Водночас надмірна тривалість жорстких валютних обмежень почала стримувати інвестиційну активність та зовнішньоекономічну діяльність бізнесу. Це спричинило поступовий перехід до валютної лібералізації у 2024 році. Визначені особливості функціонування механізму банківського нагляду. Дослідження показало, що після реформування фінансового сектору НБУ перейшов до моделі ризик-орієнтованого нагляду. Такий підхід передбачає оцінювання фінансової стійкості банків, рівня капіталізації, ліквідності та якості активів. Проаналізовано механізм регулювання небанківського фінансового сектору. Встановлено, що після передачі повноважень НБУ у межах реформи «спліт» відбулося посилення вимог до діяльності страхових компаній, кредитних спілок та фінансових компаній. Це супроводжувалося підвищенням вимог до звітності, капіталізації та внутрішнього контролю. Але проблема в тому, що частина небанківських установ виявилася неготовою до нових стандартів регулювання.

Дослідження дало змогу визначити інструменти забезпечення бюджетної та боргової безпеки держави. До них віднесено середньострокове бюджетне планування, моніторинг державного боргу, управління ризиками запозичень та контроль за бюджетними видатками. Як вже зазначалося вище, але тепер у дещо іншому ракурсі, бюджетна безпека поступово переходить від моделі адміністративного контролю до моделі стратегічного фінансового управління. У роботі обґрунтовано, що ефективність механізмів публічного управління залежить від рівня цифровізації фінансової системи. Цифрові технології почали

активно використовуватися у сфері податкового адміністрування, валютного контролю, фінансового моніторингу та міжвідомчого обміну інформацією. Це сприяло скороченню часу обробки фінансових операцій та посиленню прозорості державного контролю. Окремий напрямок дослідження стосується європейської практики забезпечення фінансової безпеки. Встановлено, що країни ЄС використовують інтегровані моделі фінансового управління, в яких поєднуються інструменти макрофінансового моніторингу, ризик-орієнтованого нагляду та стратегічного прогнозування. Україна поступово адаптує такі механізми через імплементацію директив ЄС та реформування системи фінансового контролю.

У четвертому розділі «Удосконалення публічного управління у сфері забезпечення фінансової безпеки в Україні» розроблено методологічний підхід до оцінювання ефективності та результативності публічного управління у сфері забезпечення фінансової безпеки України, а також проведено комплексний аналіз стану фінансової безпеки держави за основними функціональними складовими. Дослідження поєднує інструменти стратегічного, інституційного, статистичного та економіко-математичного аналізу, що забезпечило формування системної оцінки як фінансової безпеки, так і ефективності діяльності органів публічного управління.

Були систематизовані підходи до оцінювання ефективності публічного управління забезпеченням фінансової безпеки. Виділено п'ять основних напрямів оцінювання: економічність, продуктивність, результативність, цільову результативність та підхід, орієнтований на досягнення фінансової стабільності. Така структуризація дала змогу поєднати аналіз витрат бюджетних ресурсів із оцінкою фактичних результатів діяльності органів державної влади та динаміки фінансової системи держави. Як видається, саме поєднання цих підходів сформувало цілісну методологію вимірювання ефективності управління фінансовою безпекою.

Розроблено систему оцінювання економічності публічного управління через співвідношення видатків на управління фінансовою безпекою та загальних видатків державного бюджету. Для цього запропоновано коефіцієнт ефективності публічного управління фінансовою безпекою, який відображає частку бюджетних ресурсів, спрямованих на фінансування управлінських, кадрових, інформаційних та організаційних заходів у фінансовій сфері. Додатково сформовано коефіцієнт ефективності видатків на одного працівника системи публічного управління. Це пов'язано з тим, що кількісна оцінка бюджетних витрат без урахування кадрового навантаження не дає повного уявлення про продуктивність управлінської діяльності.

У дослідженні запропоновано оцінювати ефективність управління не лише через бюджетні показники, а й через економічні ефекти діяльності органів державної влади. До таких ефектів віднесено обсяги відшкодованих державі збитків, повернення незаконно виведених фінансових ресурсів, результати боротьби з відмиванням доходів та рівень протидії фінансовим

правопорушенням. Точніше кажучи, фінансова безпека розглядається не лише як стан стабільності фінансової системи, а як результативність державного впливу на фінансові процеси. Удосконалення отримала система індикаторів оцінювання фінансової безпеки України. До структури інтегрального індексу включено банківську, боргову, бюджетну, валютну, грошово-кредитну безпеку та безпеку небанківського фінансового сектору. Для кожної складової сформовано систему стимуляторів і дестимуляторів, а також визначено еталонні нормативні значення показників. Це дало змогу перевести різномірні статистичні індикатори до єдиної шкали оцінювання в межах від 0 до 1.

Методологія нормування показників базується на використанні еталонних значень стимуляторів та дестимуляторів фінансової безпеки. Для показників, позитивна динаміка яких підвищує рівень фінансової безпеки, використано модель прямого співвідношення фактичного та оптимального значення. Для дестимуляторів застосовано обернену модель розрахунку (табл. 1).

Таблиця 1

Оптимальні (еталонні) значення показників фінансової безпеки за її складовими

Показники фінансової безпеки за складовими	Вид показника та його нормативні значення
1	2
Банківська безпека	
1. Частка простроченої заборгованості за кредитами в загальному обсязі кредитів, %	Дестимулятор (2-7%)
2. Частка непрацюючих кредитів, %	Дестимулятор (до 5%)
3. Співвідношення банківських кредитів та депозитів, %	Стимулятор (50-90%), дестимулятор - (110-180%)
4. Рентабельність активів, %	Стимулятор (-1% - +1%), дестимулятор (1% - 3,5%)
5. Рентабельність капіталу, %	Стимулятор (15 % та більше)
6. Співвідношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань, %	Стимулятор (більше 90%)
7. Співвідношення довгострокових (понад 1 рік) кредитів та депозитів, разів	Дестимулятор (1-3%)
Безпека небанківського сектору	
1. Рівень проникнення страхування, % до ВВП	Стимулятор (1-8% від ВВП)
2. Рівень проникнення фінансових послуг, % до ВВП	Стимулятор (2-10% до ВВП)
3. Рівень капіталізації лістингових компаній, % ВВП	Стимулятор (15% - 70%), дестимулятор (90% - 150 %)
4. Рівень волатильності індексу ПФТС, %	Дестимулятор (0% - 4%)
Боргова безпека	
1. Відношення обсягу державного та гарантованого державою боргу до ВВП, %	Дестимулятор (20% - 60%)
2. Відношення обсягу валового зовнішнього боргу до ВВП, %	Дестимулятор (40% - 70%)
3. Відношення обсягу валового внутрішнього боргу до ВВП, %	Стимулятор (до 60%)

Показники фінансової безпеки за складовими	Вид показника та його нормативні значення
1	2
4. Середньозважена дохідність облігацій внутрішньої державної позики (далі – ОВДП) на первинному ринку, %	Дестимулятор (4% - 11%)
5. Обсяг коштів залучених до бюджету за рахунок ОВДП, млрд. грн.	Стимулятор (тенденція до зростання)
6. Відношення обсягу офіційних міжнародних резервів до обсягу валового зовнішнього боргу, %	Стимулятор (20-50%)
Бюджетна	
1. Відношення дефіциту/профіциту державного бюджету до ВВП, %	Стимулятор (-6% - -2%), дестимулятор (3% - 10%)
2. Дефіцит/профіцит бюджетних та позабюджетних фондів сектору загальнодержавного управління, % до ВВП	Стимулятор (-3% - 0%), дестимулятор (0% -5%)
3. Рівень перерозподілу ВВП через зведений бюджет, %	Стимулятор (18% - 25%), дестимулятор (28% - 37%)
4. Відношення обсягу сукупних платежів з обслуговування та погашення державного боргу до доходів державного бюджету, %	Дестимулятор (6% - 16%)
Валютна безпека	
1. Індекс зміни офіційного курсу національної грошової одиниці до долара США, середній за період	Стимулятор (90% - 97%), дестимулятор (104% - 130%)
2. Чисті офіційні резерви (міжнародні резерви), млн дол.	Стимулятор (тенденція до зростання)
3. Частка кредитів в іноземній валюті в загальному обсязі наданих кредитів, %	Дестимулятор (20% - 50%)
4. Сальдо купівлі-продажу населенням іноземної валюти, млрд. дол.	Стимулятор (-8% - 0%), дестимулятор (0% - 10%)
5. Рівень доларизації грошової маси, %	Дестимулятор (15% - 30%)
Грошово-кредитна	
1. Питома вага готівки поза банками в загальному обсязі грошової маси (M0/M3), %	Дестимулятор (20% - 35%)
2. Різниця між процентними ставками за кредитами та процентними ставками за депозитами, залученими депозитними установами (крім Національного банку), %	Стимулятор (-1% - 3%), дестимулятор (4% - 11%)
3. Рівень середньозваженої процентної ставки за кредитами депозитних корпорацій в національній валюті відносно ІСЦ, %	Стимулятор (-7% - 3%), дестимулятор (5% - 15%)
4. Частка споживчих кредитів, наданих домогосподарствам, у загальній структурі кредитів, наданих резидентам, %	Стимулятор (1% - 5%), дестимулятор (9% - 21%)
5. Питома вага довгострокових кредитів у загальному обсязі наданих кредитів (скорегований на курсову різницю), %	Стимулятор (25% - 60%), Дестимулятор (більше 60%)

У межах дослідження модернізовано систему індикаторів фінансової безпеки, закріплену в методичних рекомендаціях Міністерства економічного розвитку України. До переліку показників банківської безпеки додано частку непрацюючих кредитів та рентабельність капіталу банків. Для оцінювання небанківського сектору включено показник проникнення фінансових послуг у ВВП. У склад боргової безпеки інтегровано показник обсягів коштів, залучених через ОВДП.

Проведений аналіз банківської безпеки України засвідчив тривале накопичення ризиків у банківському секторі. Частка простроченої кредитної заборгованості у 2005-2009 роках становила в середньому 2,1 %, тоді як у 2010-2015 роках показник зріс до 10,1 %. У 2016 році прострочена заборгованість досягла 30,47 %. Після 2017 року спостерігалось подальше зростання частки непрацюючих кредитів, особливо у державних банках. Причинами стали погіршення платоспроможності позичальників, наслідки банківської кризи та націоналізація ПриватБанку. Дослідження показало, що після 2018 року банківський сектор України поступово відновив фінансову стійкість. Рентабельність активів банків у 2018-2023 роках становила в середньому 3,5 %, а у 2023 році досягла 6,1 %. Рентабельність капіталу у цей період зросла до середнього рівня 24 %. Це пов'язано з очищенням банківської системи, скороченням обсягів проблемних активів та впровадженням жорсткішого банківського нагляду. Водночас війна спричинила нову хвилю ризиків, пов'язаних із погіршенням якості кредитних портфелів та руйнуванням заставного майна.

У роботі досліджено динаміку боргової безпеки України. Встановлено, що після 2014 року державний борг почав швидко зростати через девальвацію гривні, фінансування бюджетного дефіциту та зростання зовнішніх запозичень. У структурі державного боргу збільшилася частка внутрішніх державних облігацій. Це, власне, і сприяло посиленню ролі ОВДП як інструменту фінансування бюджетних потреб держави. Одночасно зросла залежність фінансової системи від внутрішнього боргового ринку. Аналіз бюджетної безпеки показав високий рівень централізації фінансових ресурсів та стійку проблему дефіциту державного бюджету. У кризові періоди дефіцит бюджету перевищував безпечні нормативні межі. Це супроводжувалося збільшенням навантаження на систему державних фінансів та зростанням витрат на обслуговування державного боргу. Водночас після початку бюджетної децентралізації посилилася роль місцевих бюджетів у забезпеченні фінансової стабільності територіальних громад. Дослідження валютної безпеки виявило високу чутливість фінансової системи України до валютних шоків. Значні девальваційні хвилі спостерігалися у 2008, 2014 та 2022 роках. Рівень доларизації грошової маси тривалий час перевищував безпечні значення. Одночасно валютна стабілізація забезпечувалася через накопичення міжнародних резервів та валютні інтервенції Національного банку України. Як видається, саме міжнародні резерви стали одним із базових інструментів

підтримання макрофінансової стійкості держави.

Проведено багатофакторний кореляційний аналіз взаємозв'язку між показниками ефективності публічного управління та інтегральним індексом фінансової безпеки. Результати аналізу підтвердили наявність прямого зв'язку між якістю стратегічного планування, рівнем інституційної координації, ефективністю бюджетного регулювання та станом фінансової безпеки держави. Для підтвердження структури взаємозв'язків між змінними використано конфірмаційний факторний аналіз. Розрахований Індекс фінансової безпеки України (рис. 4.) вказує на середній рівень стабільності фінансової системи під впливом різних чинників у 2005-2008 роках, скорочення у 2009, 2011-2012, 2015-2017 роках. Задовільний стан фінансової безпеки простежується у 2021-2023 роках.

Сформована система показників ефективності публічного управління охоплює стратегічний, правовий, методологічний та інституційний виміри. До неї включено показники стратегічного планування, стану нормативно-правового забезпечення, ефективності фінансового аудиту, прозорості управління та міжнародного співробітництва у фінансовій сфері.

У п'ятому розділі - «Стратегічні напрями розвитку публічного управління у сфері забезпечення фінансової безпеки в Україні» розроблено концептуальні напрями удосконалення системи публічного управління у сфері забезпечення фінансової безпеки України, сформовано комплексну модель інтегрованого управління фінансовою безпекою та обґрунтовано механізми координації інтересів держави, регіонів, бізнесу й громадянського суспільства. Дослідження орієнтується на досягнення довгострокової фінансової стабільності держави до 2030 року шляхом поєднання стратегічного планування, інституційного розвитку та системи моніторингу фінансових ризиків.

Рис. 4. Динаміка Індексу фінансової безпеки України у 2005-2023 роках, %

Встановлено, що система публічного управління фінансовою безпекою України функціонує під впливом комплексу суперечливих факторів. Серед них виокремлено дисбаланс між потребами економічного розвитку та ресурсними можливостями регіонів, невідповідність кадрового потенціалу потребам фінансової трансформації, а також конфлікти економічних інтересів між державними структурами, місцевим самоврядуванням і підприємницьким сектором (табл. 2).

Запропонована модель стратегічних цілей фінансової безпеки України базується на принципі гармонізації інтересів усіх учасників фінансової системи. Автор доводить, що результативність державної політики у сфері фінансової безпеки залежить від узгодженості національних і регіональних стратегічних документів. Через це обґрунтовано необхідність інтеграції регіональних стратегій соціально-економічного розвитку до єдиної системи фінансового стратегічного планування держави. У межах дослідження сформовано механізм публічного управління фінансовою безпекою в системі національної безпеки України. Його структура охоплює взаємозв'язок державної фінансової політики, регіональних стратегій розвитку, моніторингу індикаторів фінансової безпеки та системи коригування управлінських рішень. Розроблений механізм базується на ієрархічному принципі управління, де макрорівень визначає стратегічні орієнтири для мезо- та мікрорівнів фінансової системи (рис. 5).

Запропоновано комплексний підхід до планування фінансової безпеки на різних рівнях публічного управління. Його основу становить інвентаризація матеріальних і фінансових ресурсів регіонів, оцінювання екологічних та соціально-економічних ризиків, а також розбудова системи державно-приватного партнерства. Автор підкреслює, що суперечності між центральними органами влади, місцевим самоврядуванням і бізнесом ускладнюють реалізацію фінансових програм та формують додаткові ризики для фінансової стабільності держав

У дослідженні адаптовано класичні управлінські функції до специфіки регіонального розвитку та фінансової трансформації. Виділено організаційну, координаційну, мотиваційну, контрольну та регуляторну функції. Для кожної з них визначено завдання, інструменти реалізації, рівні впровадження та очікувані результати. Організаційна функція орієнтована на координацію ресурсів і структурування управлінських процесів. Координаційна функція спрямована на гармонізацію економічних інтересів регіонів та формування спеціалізованих підрозділів фінансової безпеки. Мотиваційна функція передбачає створення систем морального та матеріального стимулювання учасників фінансової системи. Контрольна функція базується на моніторингу індикаторів фінансової безпеки та оцінюванні результативності управлінських рішень. Регуляторна функція охоплює нормативно-правове забезпечення фінансової політики держави. На нашу думку, така деталізація функцій формує передумови для переходу від фрагментарного до інтегрованого управління фінансовою безпекою.

Таблиця 2

Компоненти комплексної моделі інтегрованого управління фінансовою безпекою в Україні з урахуванням фінансової трансформації

Компонента наявності необхідної інфраструктури для забезпечення фінансової безпеки (Yn)	Компонента, що враховує стратегічні можливості для реалізації публічних змін у сфері фінансової безпеки (Jn)
- Рівень забезпеченості об'єктами інноваційної інфраструктури для підтримки фінансової стабільності (Y1); - Рівень забезпеченості навчальними закладами, які готують кадри для управління фінансовими процесами (Y2); - Рівень доступу населення до базових комунікаційних послуг для фінансової взаємодії (Y3); - Рівень забезпеченості інфраструктурою зв'язку для координації фінансових операцій (Y4); - Наявність технологічної інфраструктури, спрямованої на підтримку економічної стабільності (Y5); - Рівень забезпеченості нормативно-правовою базою для реалізації управлінських змін у сфері фінансової безпеки (Y6); - Наявність публічних сервісів і платформ для надання фінансових послуг населенню (Y7).	- Наявність успішних проєктів, реалізованих організаціями для зміцнення фінансової безпеки (J1); - Ефективність співпраці навчальних закладів з організаціями через програми підготовки фахівців для фінансового сектору (J2); - Наявність механізмів захисту інтелектуальної власності у фінансовій сфері (J3); - Розроблені державні програми стимулювання навчальних закладів для підготовки кадрів у сфері фінансової безпеки (J4); - Наявність державних проєктів із підвищення конкурентоспроможності економічних секторів для фінансової стабільності (J5); - Наявність державних ініціатив із розвитку людського капіталу для забезпечення фінансової безпеки регіонів (J6).
Компонента, що визначає рівень підприємницької активності у сфері фінансової безпеки (Pn)	Компонента, що визначає ефективність проєктної діяльності для забезпечення фінансової безпеки (Njn)
- Наявність центрів кластерного розвитку або інших структур, які координують ініціативи для підтримки фінансової безпеки (P1); - Наявність малих і середніх підприємств, що спеціалізуються на фінансових послугах (P2); - Наявність організацій, які працюють над впровадженням інноваційних рішень для фінансової безпеки (P3); - Можливість отримання консультацій і послуг за програмами розвитку підприємництва у фінансовій сфері (P4); - Можливості отримання грантової підтримки та інших стимулів для реалізації фінансових проєктів (P5); - Можливість створення ефективних каналів взаємодії органів влади з суб'єктами, що сприяють фінансовій безпеці (P6).	- Наявність спеціального органу, який координує або контролює проєкти у сфері фінансової безпеки (Nj1); - Наявність затверджених програм стратегічного розвитку секторів економіки для забезпечення фінансової стабільності (Nj2); - Рівень фінансового забезпечення затверджених програм стратегічного розвитку економічних секторів (Nj3); - Кількість реалізованих проєктів на регіональному рівні для зміцнення фінансової безпеки (Nj4); - Кількість реалізованих проєктів для державних і муніципальних потреб у сфері фінансової стабільності (Nj5); - Кількість реалізованих проєктів для потреб промислового сектору, спрямованих на фінансову безпеку (Nj6); - Кількість реалізованих проєктів у соціальній сфері для підтримки фінансової стабільності (Nj7).

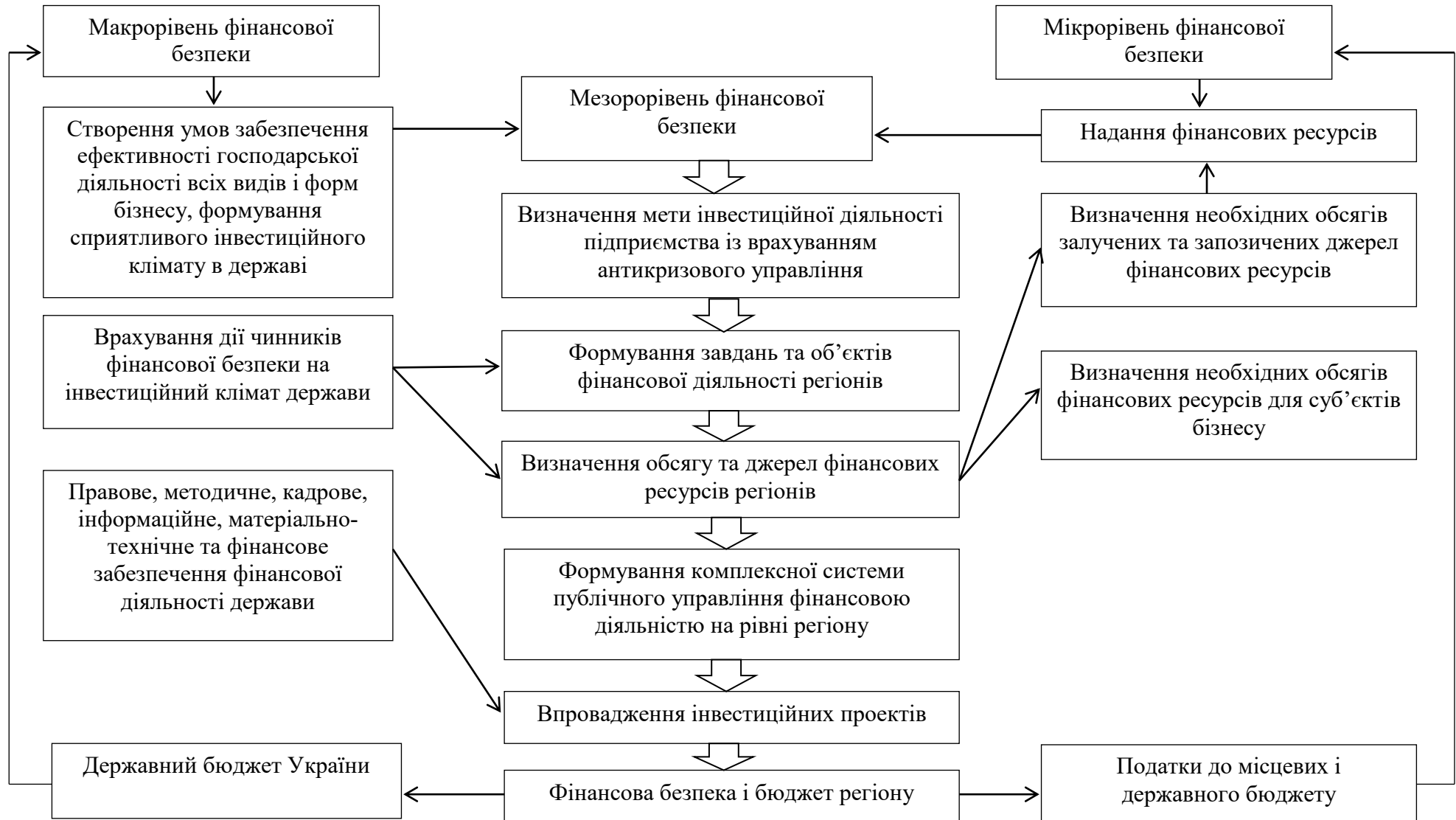

Рис. 5. Механізм взаємозв'язку макро-, мезо- та мікрорівня фінансової безпеки у системі публічного управління

Розроблено модель узгодження інтересів національних суб'єктів фінансової безпеки України. Автор доводить, що усунення конфліктних зон між суб'єктами фінансових відносин сприяє вивільненню організаційних та інтелектуальних ресурсів, які можуть бути спрямовані на зміцнення фінансової стійкості держави. До основних напрямів публічного управління віднесено захист інтересів населення, підтримку фінансової стабільності регіонів та формування механізмів управління ризиками і фінансовими загрозами. Як уже зазначалося вище, але тепер у дещо іншому ракурсі, саме координація інтересів визначається центральним елементом системи фінансової безпеки.

Концептуальна модель формування системи державної фінансової безпеки побудована на поєднанні державного прогнозування, стратегічного фінансового планування, моніторингу ризиків і оцінювання якості фінансової системи. До структури моделі включено механізми оцінки макроризиків, визначення граничних значень ризиків, оцінювання фінансових витрат високоризикових проєктів та аналіз ефективності фінансової політики. Це забезпечило формування багаторівневої системи підтримки управлінських рішень у сфері фінансової безпеки.

Було надано авторське визначення державної фінансової безпеки як стану мінімізації або нейтралізації внутрішніх і зовнішніх загроз, що можуть знизити соціально-економічний потенціал регіонів та держави. Такий підхід охоплює не лише захист фінансової системи від ризиків, а й підтримку економічної стабільності, соціального розвитку та добробуту населення. Водночас фінансова безпека розглядається як результат ефективної взаємодії державних інституцій, регіональних структур та суб'єктів господарювання.

Практична складова дослідження полягає у розробленні комплексної моделі інтегрованого управління фінансовою безпекою України. Модель охоплює чотири компоненти: інфраструктурну забезпеченість, стратегічні можливості держави, рівень підприємницької активності та ефективність проєктної діяльності. Для кожного компонента сформовано систему показників, які характеризують стан цифрової інфраструктури, кадрового забезпечення, державних програм, бізнес-активності та реалізації фінансових проєктів.

ВИСНОВКИ

У дисертаційному дослідженні розроблено й науково обґрунтовано комплекс підходів, методичних інструментів та організаційних рішень, які в сукупності дають змогу вирішити важливу наукову й практичну проблему – підвищення ефективності публічного управління у сфері забезпечення фінансової безпеки держави в умовах воєнних викликів, структурних трансформацій та довгострокових ризиків для стійкості фінансової системи.

Логіка дослідження, побудована відповідно до його мети та завдань, дозволила сформулювати узагальнюючі висновки, що мають теоретичне, методологічне й прикладне значення для розвитку науки публічного управління та удосконалення державної політики у сфері фінансової безпеки.

1. Проведено систематизацію підходів до розуміння фінансової безпеки та її забезпечення. Окремо розкрито роль держави у цій сфері. Встановлено, що фінансова безпека має багатовимірний зміст. Вона охоплює захищеність національних фінансів від внутрішніх і зовнішніх загроз. Вона включає здатність фінансової системи підтримувати відтворення та витримувати шоки. Вона також відображає інституційну спроможність публічної влади реагувати на ризики вчасно і результативно. Доведено, що держава виступає ключовим гарантом фінансової безпеки. Держава задає нормативні рамки. Держава формує стратегічні пріоритети. Держава координує учасників і відповідає за баланс між фіскальною стійкістю, фінансовою стабільністю та цілями розвитку. Отримані положення створюють теоретичну основу для розвитку доктрини фінансової безпеки в публічному управлінні. Вони підтримують перехід від описових трактувань до прикладних моделей управління фінансовою стійкістю.

2. Досліджено функціонал складових публічного управління фінансовою безпекою. Уточнено роль органів та інститутів у розробленні, реалізації, моніторингу й корекції політики. Показано проблеми у розподілі повноважень. Повноваження перетинаються. Повноваження дублюються. Узгодженість дій залишається недостатньою у бюджетній, борговій, банківській і валютній безпеці. Обґрунтовано умови підвищення результативності. Потрібне чітке розмежування функцій і відповідальності. Потрібне посилення інституційної спроможності органів, які відповідають за безпеку. Потрібні дієві механізми міжвідомчої координації. Проведений функціональний аналіз підтвердив системний характер інституційних проблем. Запропоновані напрями удосконалення орієнтують систему на керованість процесів і зниження управлінських ризиків.

3. Визначено структуру механізмів публічного управління забезпеченням фінансової безпеки. Механізми подано як сукупність взаємопов'язаних складових. До них віднесено нормативно-правові, організаційно-управлінські, фінансово-економічні та інформаційно-аналітичні компоненти. Ці компоненти підпорядковані стратегічним пріоритетам безпеки. Доведено, що авторська модель механізмів виконує дві функції. Вона описує наявні інструменти впливу держави на фінансову систему. Вона також виявляє вузькі місця у їх роботі. До таких місць віднесено слабкість правозастосування. Віднесено низьку прозорість рішень. Віднесено інерційність організаційних структур і нерозвиненість каналів зворотного зв'язку. Запропонована структуризація формує аналітичну основу цільової оптимізації механізмів. Вона переводить увагу з формального застосування інструментів на оцінку їх впливу на

фінансову стійкість.

4. Розроблено методику оцінювання ефективності та результативності публічного управління у сфері фінансової безпеки. Методика спирається на систему інтегральних показників. Вона спирається на набір критеріїв та індикаторів. Вони відображають стан фінансової безпеки та якість управлінських рішень. Обґрунтовано логіку побудови інтегрального оцінювача. Визначено порогові значення для інтерпретації результатів. Описано підходи до нормування показників. Описано підходи до агрегування та формування узагальнених індексів. Це забезпечує порівняння в динаміці. Це забезпечує порівняння між компонентами фінансової безпеки. Встановлено, що застосування методики змінює формат моніторингу. Воно переводить його від фрагментарних спостережень до комплексної оцінки результативності політики. Методика розширює аналітичні можливості органів влади. Вона підвищує обґрунтованість рішень. Вона також підвищує прозорість оцінювання державної політики.

5. Обґрунтовано організаційно-управлінський механізм публічного управління забезпеченням фінансової безпеки. Механізм передбачає поєднання вертикальних і горизонтальних зв'язків між суб'єктами. Він передбачає створення координаційного центру управління фінансовими ризиками. Він передбачає упорядкування процедур прийняття та реалізації рішень. Він посилює роль стратегічного планування. Він вводить управління за результатами як стандарт. Доведено ефекти такого механізму. Він підвищує узгодженість дій органів влади. Він скорочує часові лаги реагування на загрози. Він формує синергію між інституціями. Він зміцнює управлінську спроможність держави в умовах турбулентності. Запропонований механізм задає умови системної координації фінансово-безпекових рішень. Він підвищує адаптивність публічного управління до кризових і воєнних викликів.

6. Узагальнено позитивну європейську практику забезпечення фінансової безпеки. Окреслено можливості застосування цієї практики в Україні. Виділено моделі та підходи, які мають прикладну цінність. До них віднесено ризик-орієнтоване регулювання. Віднесено фіскальні правила. Віднесено незалежний нагляд та макропруденційні рамки. Віднесено багаторівневе управління. Показано, що їх адаптація підтримує зміцнення національної фінансової системи. Встановлено умови гармонізації політики з європейськими підходами. Потрібне поетапне впровадження змін. Потрібні інституційні та правові реформи. Потрібне врахування специфіки воєнного та повоєнного стану економіки. Потрібна прив'язка до інтеграції у фінансовий простір Європейського Союзу. Адаптація практик вимагає інституційної зрілості та послідовності політики. Отримані положення можна застосувати під час підготовки дорожніх карт інтеграції до фінансового простору Європейського Союзу.

7. Оцінено рівень і досліджено стан фінансової безпеки України за період незалежності. Виявлено основні чинники впливу. Виконано періодизацію етапів зміцнення та послаблення фінансової безпеки. Періодизацію пов'язано з трансформаційними кризами. Її пов'язано із зовнішніми шоками. Її пов'язано з глобальною фінансовою турбулентністю. Її пов'язано з воєнною агресією. На основі інтегральних оцінок і аналізу динаміки індикаторів встановлено стійку вразливість. Вразливість підтримують структурні дисбаланси. Вразливість підтримує високе боргове навантаження. Вразливість підтримує обмеженість внутрішніх ресурсів розвитку. Вразливість підтримує недостатня якість інститутів публічного управління. Результати емпіричного аналізу підтверджують циклічний характер змін фінансової безпеки. Це потребує переходу до стратегічних підходів управління ризиками.

8. Досліджено ефективність та результативність публічного управління фінансовою безпекою в Україні. Виявлено розрив між задекларованими цілями та фактичними результатами. Виявлено обмежену спроможність окремих механізмів досягати запланованих орієнтирів. Показано ключові причини. Стратегічні й поточні рішення узгоджуються недостатньо. Результати аналізу ризиків слабо інтегруються в підготовку рішень. Прозорість і підзвітність у сфері публічних фінансів залишаються низькими. Це вимагає переходу до моделей управління, орієнтованих на результати. Виявлений розрив свідчить про обмежену ефективність чинних механізмів. Це обґрунтовує впровадження результативно-орієнтованого публічного управління.

9. Запропоновано авторську стратегію та моделі публічного управління забезпеченням фінансової безпеки України. Вони інтегрують цільові орієнтири та очікувані результати. Вони задають пріоритети нейтралізації ключових загроз. Вони спираються на сценарний підхід. Вони включають інструменти для воєнного та повоєнного періодів. Обґрунтовано, що реалізація стратегії має спиратися на узгоджений пакет заходів. Пакет включає фіскальну консолідацію. Пакет включає посилення боргової стійкості. Пакет включає розвиток внутрішнього фінансового ринку і зміцнення банківського сектору. Пакет включає підвищення фінансової інклюзії. Пакет включає модернізацію нагляду. Така комбінація підвищує стійкість фінансової системи до шоків. Вона формує умови для відновлювального та інклюзивного зростання. Запропонована стратегія інтегрує антикризові та відновлювальні інструменти фінансової політики. Її реалізація формує передумови довгострокової макрофінансової стабілізації.

10. Розроблено моделі інтегрованого управління забезпеченням фінансової безпеки. Моделі відображають взаємодію суб'єктів на макро-, мезо- та мікрорівнях. Моделі описують контури єдиної інформаційно-аналітичної платформи. Моделі охоплюють повний цикл управління ризиками. Цикл включає ідентифікацію та оцінку ризиків. Цикл включає реагування. Цикл

включає моніторинг і корекцію. Показано, що такі моделі підтримують перехід від відомчо роз'єднаних підходів до інтегрованої системи. У цій системі рішення спираються на комплексні дані та прогнози. У цій системі рішення враховують оцінку наслідків. У цій системі координація базується на спільній відповідальності. В її межах дії синхронізуються між органами влади. Розроблені моделі підсилюють аналітичну та координаційну спроможність публічного управління. Це підвищує якість рішень у сфері фінансової безпеки.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у фахових виданнях індексованих у міжнародній науково-метричній базі Scopus:

1. Shtantsel S., Zaichko I., Korzun S., Shchur N., Hubskeyi O. Critical strategies for enhancing Ukraine's financial security in wartime and postwar conditions. Multidisciplinary Reviews. 2024. Vol. 8. 2024spe066. <https://doi.org/10.31893/multirev.2024spe066>

Особистий внесок здобувача: Сформовано концептуальні підходи до посилення фінансової безпеки України під час війни, обґрунтовано стратегічні пріоритети реагування на ризики та загрози.

2. Shtantsel S., Amalian A., Shevchenko B., Bulchak S., Kravets R. Strategies for reducing financial security threats during wartime: Ukraine's experience. Edelweiss Applied Science and Technology. 2024. Vol. 8 (5). P. 2351-2362. <https://doi.org/10.55214/25768484.v8i5.1988>

Особистий внесок здобувача: Розроблено ключові напрями мінімізації фінансових загроз воєнного періоду, систематизовано підходи держави до стабілізації фінансової сфери в кризових умовах.

3. Shtantsel S., Buryk Z., Grytsyshen D., Yevenok O., Sergiienko L. Evaluating Information Security Strategies in the Public Sector: Efficiency and Cybersecurity Risks. Journal of Information Systems Engineering and Management. 2025. Vol. 10(2s). P. 2468-4376. <https://doi.org/10.52783/jisem.v10i2s.323>

Особистий внесок здобувача: Обґрунтовано методичні засади оцінювання інформаційної безпеки у публічному секторі, визначено критерії ефективності політик кіберзахисту та управління ризиками.

4. Shtantsel S., Grytsyshen D., Yevenok O., Sergiienko L. Assessment of information security tools in public administration: performance evaluation and effectiveness against contemporary cyber threats. African Journal of Applied Research. 2025. Vol. 11. No. 7. P. 30-44. <https://doi.org/10.26437/ajar.v11>

Особистий внесок здобувача: Обґрунтовано методологічні засади оцінювання інформаційної безпеки у публічному секторі, зокрема через

формування системного підходу до аналізу національних стратегій кібербезпеки в умовах цифровізації та загроз.

Статті у фахових виданнях України категорії Б:

5. Штанцель С., Бурик З., Грицишен Д., Євенок О., Сергієнко Л. Сучасні виклики та стратегії забезпечення фінансової безпеки держави: аналіз ключових аспектів. *Наукові перспективи*. 2024. № 5(47). С. 607-619. [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-5\(47\)-607-619](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-5(47)-607-619)

Особистий внесок здобувача: Проаналізовано ключові загрози фінансовій безпеці держави, обґрунтовано стратегічні напрями її зміцнення та сформовано аналітичні підходи до оцінювання ризиків.

6. Штанцель С. Е. Актуальні проблеми та перспективи розвитку концептуальних засад фінансової безпеки в умовах сучасних геополітичних викликів. *Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток»*. 2024. № 6. <https://doi.org/10.32702/2307-2156.2024.6.10>

7. Штанцель С. Е. Взаємозв'язок між фінансовою безпекою держави та її економічним розвитком: стратегічні аспекти. *Журнал «Наукові інновації та передові технології»* (серія «Управління та адміністрування», серія «Право», серія «Економіка», серія «Психологія», серія «Педагогіка»). 2024. № 6(34). С. 292-304. [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-6\(34\)-292-304](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-6(34)-292-304)

8. Штанцель С. Е. Формування національних стратегій фінансової безпеки: практичний досвід та виклики. Електронне наукове видання "Публічне адміністрування та національна безпека". 2024. №5. <https://doi.org/10.25313/2617-572X-2024-5-9947>

9. Штанцель С. Е. Фінансова безпека держави як об'єкт публічного управління: теоретичні та методологічні підходи. Інвестиції: практика та досвід. 2024. №13. С. 193-199. 2024. DOI: 10.32702/2306-6814.2024.13.193

10. Штанцель С. Е. Проблеми та шляхи вдосконалення механізмів публічного управління у сфері фінансової безпеки України. *Інклюзивна економіка*. 2024. № 2(04). С. 56-63. https://doi.org/10.32782/inclusive_economics.4-9

11. Штанцель С. Е. Державна політика протидії фінансовим злочинам: забезпечення фінансової безпеки. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2024. Випуск 41. С. 188-195. DOI: <https://doi.org/10.32782/pma2663-5240-2024.41.26>

12. Штанцель С. Е. Інституційні основи публічного управління фінансовою безпекою держави в Україні. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Політичні науки та публічне управління*. № 2024. 2(74). С. 108–113. [https://doi.org/10.32689/2523-4625-2024-2\(74\)-17](https://doi.org/10.32689/2523-4625-2024-2(74)-17)

13. Штанцель С. Е. Вплив міжнародних стандартів на механізми

публічного управління фінансовою безпекою: досвід країн ЄС. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування*. 2024. Том 35 (74). № 3. С. 110-117. <https://doi.org/10.32782/TNU-2663-6468/2024.3/21>

14. Штанцель С. Е. Законодавчі механізми управління фінансовою безпекою в системі державного управління. *Публічне урядування*, 2024. № 2 (39). С. 85-91. [https://doi.org/10.32689/2617-2224-2024-2\(39\)-10](https://doi.org/10.32689/2617-2224-2024-2(39)-10)

15. Штанцель С. Е. Стратегії забезпечення фінансової безпеки як складової національної безпеки України. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2024. № 3. С. 78-84. DOI: <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2024.3.12>

16. Штанцель С. Е. Системний аналіз публічного управління забезпеченням фінансової безпеки України. *Держава та регіони. Серія: Публічне управління і адміністрування*. 2024. № 4. С. 123-130. DOI: <https://doi.org/10.32782/1813-3401.2024.4.20>

17. Штанцель С. Е. Ретроспективний аналіз стану забезпечення фінансової безпеки України. *Київський економічний науковий журнал*. 2024. № 6. С. 154–164. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-765X/2024-6-21>

18. Штанцель С. Е. Аудит ефективності публічного управління у забезпеченні фінансової безпеки держави. *Український економічний часопис*. 2024. № 6. С. 182–189. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-8273/2024-6-30>

19. Штанцель С. Е. Система управління ризиками фінансової безпеки України та оцінка міри їх впливу. *Успіхи і досягнення у науці. Серія «Управління та адміністрування»*. 2024. № 8(8). С. 621–633. DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1254-2024-8\(8\)-621-633](https://doi.org/10.52058/3041-1254-2024-8(8)-621-633)

20. Штанцель С. Європейський досвід публічного управління забезпечення фінансової безпеки держави. *Публічне управління і політика*. 2025. № 2(6). С. epp0028. DOI: <https://doi.org/10.70651/3041-2498/2025.2.02>

21. Штанцель С. Організаційно-управлінський механізм публічного управління забезпечення фінансової безпеки. *Філософія та управління*. 2025. № 2(6). e pg0031. DOI: <https://doi.org/10.70651/3041-248X/2025.2.01>

Публікації, що засвідчують апробацію результатів дослідження:

22. Штанцель С. Інноваційні підходи до публічного управління у сфері фінансової безпеки України. *Collection of Scientific Papers «SCIENTIA»* (21 червня 2024 р.; Coventry, UK). С. 26–27. DOI: <https://doi.org/10.36074/scientia-21.06.2024>

23. Штанцель С. Е. Публічне управління фінансовою безпекою в Україні: виклики та можливості. Світ наукових досліджень: матеріали Міжнародної наукової інтернет-конференції, 17-18 грудня 2024 р., Випуск 36. URL:

<https://www.economy-confer.com.ua/full-article/5615/>

24. Штанцель С. Європейський досвід публічного управління забезпеченням фінансової безпеки. Матеріали конференції: «Wrocław, Republic of Poland, July 3–4, 2024. Section 1. Theory and History of Law and State». С. 5-9. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-464-1-1>

25. Штанцель С. Моделі публічного управління для забезпечення фінансової безпеки: аналіз українського досвіду. *Collection of Scientific Papers «ΛΟΓΟΣ»*. (21 June 2024; Seoul, South Korea). С. 40–43. <https://doi.org/10.36074/logos-21.06.2024.008>

26. Штанцель С. Е. Еволюція організаційно-управлінського механізму публічного управління у сфері фінансової безпеки. Contemporary Challenges of Socio-Economic Development for Public Policy, Legal Practice and Business Administration : 3rd International Conference, August 27–28, 2024. Warsaw, Poland : East European Association of Scientists, 2024. No. 33man6. С. 1-5. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.13995502>

27. Штанцель С. Е. Дослідження підходів до оцінювання ефективності публічного управління в сфері фінансової безпеки в Україні. Матеріали конференції: Scientific Area in the Context of Globalisation and Transformation». Riga, Latvia, October 4-5, 2024. С.31-34. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-472-6-8>

28. Штанцель С. Удосконалення системи публічного управління фінансовою безпекою України: врахування досвіду європейських країн. Proceedings of the 7th International Scientific and Practical Conference «Experimental and Theoretical Research in Modern Science» (October 16-18, 2024). Toronto, Canada. № 220. С.119-122.

29. Штанцель С. Е. Модель публічного управління у сфері забезпечення фінансової безпеки України. *Proceedings of the 6th International Scientific and Practical Conference “The role of innovations in the transformation of the image of modern science”*, 08-11 жовтня 2024 р., Осло, Норвегія. International Science Group. 2024. С. 95-97.

АНОТАЦІЯ

Штанцель С. Е. Публічне управління у сфері забезпечення фінансової безпеки в Україні. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління. – Національний аерокосмічний університет «Харківський авіаційний інститут» – Харків, 2026

У дисертації систематизовано теоретичні та методологічні засади публічного управління у сфері забезпечення фінансової безпеки України, а

також розроблено науково-практичні рекомендації щодо удосконалення механізмів управління фінансовою безпекою держави в умовах воєнних, макроекономічних та інституційних трансформацій. Уточнено сутність фінансової безпеки держави як складової системи національної безпеки, формалізовано зміст публічного управління забезпеченням фінансової безпеки та розвинуто методологічні підходи до оцінювання результативності механізмів управління фінансовими ризиками. Досліджено функціонал складових публічного управління фінансовою безпекою, визначено структуру організаційно-управлінських, нормативно-правових та аналітичних механізмів забезпечення фінансової стійкості держави.

Обґрунтовано концептуальні напрями розвитку системи публічного управління фінансовою безпекою України, які базуються на принципах адаптивності, інтегрованості, ризик-орієнтованості, інституційної узгодженості та стратегічної стійкості. Запропоновані підходи орієнтовані на підвищення ефективності державного реагування на бюджетні, валютні, боргові та банківські загрози шляхом модернізації системи фінансового моніторингу, розвитку аналітичного забезпечення та удосконалення міжвідомчої координації органів публічної влади.

Розроблено методику оцінювання ефективності та результативності публічного управління у сфері забезпечення фінансової безпеки України, яка містить систему інтегральних індикаторів, механізми ранжування ризиків, оцінювання рівня фінансової стійкості та визначення критичних факторів впливу на фінансову систему держави. Запропонована методика забезпечує комплексне оцінювання стану бюджетної, боргової, валютної та банківської безпеки, а також дозволяє визначати рівень адаптивності механізмів державного управління до зовнішніх і внутрішніх макрофінансових загроз.

Узагальнено позитивний європейський досвід публічного управління забезпеченням фінансової безпеки та визначено можливості його адаптації до українських умов. Запропоновано комплексний підхід до формування інтегрованої системи управління фінансовою безпекою України, який передбачає створення єдиної інформаційно-аналітичної платформи моніторингу ризиків, посилення функціоналу міжвідомчих координаційних центрів, цифровізацію процедур фінансового контролю та впровадження інструментів стратегічного прогнозування фінансових загроз.

Обґрунтовано авторську стратегію та моделі публічного управління забезпеченням фінансової безпеки України, які орієнтовані на забезпечення фінансової стійкості держави у воєнний та повоєнний періоди. Розроблено інструментарій публічного управління фінансовою безпекою на макро-, мезо- та мікрорівнях, який включає механізми управління фінансовими ризиками, систему індикаторів фінансової безпеки, аналітичні процедури оцінювання результативності управлінських рішень та організаційно-управлінські заходи

підтримання стабільності фінансової системи держави.

Ключові слова: фінансова безпека, державна політика, механізми публічного управління, фінансові ризики, фінансова стійкість, бюджетна безпека, боргова безпека, валютна безпека, банківська безпека, державне регулювання, фінансовий моніторинг, інтегроване управління, фінансова система, макрофінансова стабільність, цифровізація управління, інституційне забезпечення, стратегічне прогнозування, система фінансової безпеки.

ANNOTATION

Shtantsel S. E. Public Administration in the Sphere of Ensuring Financial Security in Ukraine. – *Qualifying scientific work on the rights of manuscripts.*

Dissertation for obtaining a scientific degree of the doctor of sciences in public administration in specialty 25.00.02 – mechanisms of public administration – National Aerospace University “Kharkiv Aviation Institute”, Kharkiv, 2026

This study systematizes the theoretical and methodological foundations underlying public administration within Ukraine’s financial security framework. It advances scientific and practical recommendations designed to refine management mechanisms amid military threats, macroeconomic volatility, and institutional transformation. By clarifying core terminology such as state financial security, public administration mechanisms, financial resilience, fiscal risks, and institutional support, the research establishes a more precise conceptual apparatus. Financial security is consequently conceptualized as a multidimensional component of national security that safeguards the stability, equilibrium, and predictability of financial systems during periods of structural and geopolitical disruption.

The investigation delineates the substantive content of public administration in this domain while substantiating the state coordinating role in financial stabilization, risk regulation, and macrofinancial sustainability. Through an examination of regulatory, institutional, organizational, analytical, strategic, and control functions, the work outlines how these components interact to form cohesive governance mechanisms. A structural framework is subsequently advanced that unites governmental authorities, financial regulators, analytical agencies, oversight institutions, market participants, and external stakeholders into a coherent administrative architecture. Theoretical analysis confirms that management efficacy relies upon institutional coherence, synchronized decision making, regulatory adaptability, and robust information analytical infrastructure.

Methodological innovation is achieved through the development of evaluative frameworks that measure both the effectiveness and efficiency of administrative interventions. A composite indicator system is constructed to capture conditions across budgetary, debt, banking, currency, fiscal, investment, and monetary domains.

The methodology incorporates risk stratification procedures, indicator normalization techniques, institutional stability assessments, and diagnostic tools for identifying systemic threats. This analytical apparatus enables researchers and practitioners to quantify subsystem vulnerability, gauge administrative responsiveness to exogenous and endogenous shocks, and isolate destabilizing variables that compromise financial resilience.

The organizational and managerial dimensions of public administration are formalized through the synthesis of strategic planning, digital monitoring, interagency coordination, and analytical forecasting. A conceptual architecture for integrated governance emerges from this synthesis, encompassing risk diagnostic protocols, institutional response mechanisms, strategic forecasting systems, digital surveillance technologies, and coordinated audit procedures. The framework operates according to principles of adaptability, comprehensiveness, accountability, institutional equilibrium, transparency, and risk proportionate regulation. Particular emphasis is placed on establishing interministerial coordination hubs and unified analytical platforms capable of delivering rapid policy responses during armed conflict and subsequent reconstruction phases.

Comparative analysis of European governance practices reveals adaptable institutional models for financial monitoring, fiscal coordination, sovereign debt management, and strategic risk assessment. Synthesizing these experiences enables the formulation of targeted modernization pathways for Ukrainian administrative structures. These pathways prioritize regulatory refinement, strengthened interinstitutional collaboration, enhanced analytical capabilities, and the deployment of digital governance instruments. The analysis further demonstrates that fragmented regulatory architectures and weak institutional synchronization consistently undermine policy efficiency and constrain state capacity to mitigate macrofinancial destabilization.

Historical assessment of Ukraine financial security trajectory since independence reveals systemic vulnerabilities manifested through persistent budget deficits, elevated debt burdens, banking sector fragility, exchange rate volatility, and institutional inefficiencies. The integrated security indicator has deteriorated markedly under the combined pressure of military aggression, structural economic imbalances, escalating debt obligations, constrained fiscal space, and banking sector instability. Primary destabilizing factors include excessive reliance on external financing, exchange rate policy unpredictability, concentrated banking ownership, inadequate financial oversight, disjointed regulatory frameworks, and insufficient analytical resources within state institutions.

In response to these challenges, the work advances an original strategic framework and corresponding administrative models tailored to contemporary conditions. These models prioritize institutional resilience enhancement, public financial control reform, integrated monitoring system deployment, and multiactor

governance coordination. The proposed comprehensive architecture unifies strategic, institutional, regulatory, analytical, organizational, and digital governance elements within a single management structure. This configuration ensures alignment between stabilization initiatives, strategic forecasting, debt management protocols, budgetary planning, and risk oriented administrative practices.

The research ultimately delivers a multilevel governance toolkit applicable across macro, meso, and micro administrative tiers. This instrument set incorporates financial risk management protocols, composite security indicators, digital monitoring systems, strategic coordination mechanisms, analytical evaluation procedures, and institutional resilience safeguards. The findings confirm that effective public administration in this domain necessitates concurrent regulatory modernization, institutional capacity building, digital governance expansion, and integrated risk management strategies adapted to both wartime exigencies and postwar economic reconstruction.

Keywords: financial security, state policy, mechanisms of public administration, financial risks, financial resilience, budget security, debt security, currency security, banking security, state regulation, financial monitoring, integrated management, financial system, macrofinancial stability, digitalization of governance, institutional support, strategic forecasting, financial security system.

Відповідальна за друк Штанцель С.Е.

Підписано до друку 25.08.2026 р.
Формат 60х84 $\frac{1}{16}$. Обл.-вид. арк. 0,9.
Гарнітура Таймс. Тираж 100 прим.

Віддруковано з оригінал-макета в друкарні ФОП Леонов Д.С.
61023, м. Харків, вул. Весніна, 12, тел. (057) 717-28-80